

Anadolu -Türk halısının serüveni

Prof. Dr. Gönül Öney*

Anadolu-Türk Halı Sanatının yüzyıllara uzanan geçmişi vardır. Sibiry'a'da Altay dağlarının eteklerinde Pazırık Kurganı buluntusuyla (M.Ö. V-III. yüzyıl) ün kazanan Türk halısı bugünlere birbirinden farklı, çok çeşitli örneklerle ulaşmıştır.

Türk insanı için halı, malzemesi kolay bulunabilen sıradan bir dokumadır. Çeyizlik için dokunanlar hariç, kapısı eşığına veya hayvanının sırtına serdiği halılar onun için çok önemli değildir, günlük kullanma eşyasıdır. Eskidiğinde de kolayca yenisi ile değiştirilebilir. Bu nedenle de, dokuduğu halısını korumak, saklamak, yaşatmak gibi bir kaygı duymamıştır. Hâlâ, çoğu yörede bu bilinç hâkimdir.

Batılıların Türk halısına karşı ilgileri ne zaman ortaya çıkmıştır, kesin bilinmez. Rönesans döneminden itibaren ressamların tablolarında görülmeye başlayan Türk halıları, *Ebu'l Fida*, *Marco Polo*, *İbn-i Batuta* gibi seyyahların ifadeleri, Anadolu'dan ihraç edilen halıların çok daha önce Avrupa'ya girdiğini göstermektedir.

Türk Halı Sanatı Tarihi'nde, *Beylikler Dönemi Halıları* diye adlandırdığımız XIV-XV. yüzyıl halılarını Avrupalı ressamların tablolarından yola çıkarak tanıyabildik. Rönesans ressamlarının tablolarında fon olarak kullanılan bu halılar, Beylikler dönemi halılarının aydınlanması yol açmıştır.

Beylikler dönemi halılarının Türk Halı Sanatı tarihi açısından en önemli yanı, muhtemelen Batı Anadolu Bölgesinde dokunmuş olmaları ve desenlerinin Orta Asya Türk Halı Sanatı ile yakın bir benzerlik göstermesidir. *Pazırık halısında* zeminin karelere bölünmesi geleneği, IX. yüzyılda *Samarra'* da bulunan halılarla, büyük bir bölümü Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçukluları dönemine ait olan *Fustat* (eski Kahire) halılarında da görülür. Bu özellik Anadolu'da Selçuklular'dan itibaren her dönemde karşımıza çıkar. Özellikle Batı Anadolu Bölgesi'nde daha fazla yer alır. Aynı kompozisyon bugün bile Bergama (İzmir), Çanakkale yöresinde görülen,

halkın *çarklı* veya *elekli halı* ve *kilim* (düz dokuma yaygı) dediği dokumalarla kullanılmaya devam etmektedir.

Ayvacak, Ezine (Çanakkale), Dikili ve Bergama (İzmir) halı ve düz dokuma yaygılarında görülen zeminin karelere bölünmesi geleneği XIV-XV. yüzyıl halılarından farklı değildir. Türklerin bölgeye yerleştiği bu yüzyılda Bergama halıcılığının pek adı geçmez. Ancak XVI. yüzyıldan itibaren *Bergama halıları* ünlü bir hale gelir ve adından sıkça sözedilmeğe başlanır. Bugün mevcut örneklerle bakıldığında, XVI. yüzyıl Bergama halısı geleneğinin XIV-XV. yüzyıl halılarıyla çok büyük bir benzerlik gösterdiği görülür. Muhtemelen, bildiğimiz XIV-XV. yüzyıl halılarının bir bölümü Bergama halısıdır. Başka bir deyişle, Bergama Halıları XIV-XV. yüzyıldan itibaren başlar. Bugün hâlâ adını koyamadığımız Çanakkale yöresi halıları da muhtemelen o dönemlerde, benzerliğinden dolayı, Bergama halısı adıyla tanınmıştır.

Pazırık halısında gördüğümüz hayvan motiflerinin, yine XIV-XV. yüzyıl Anadolu halılarında işlenmesi Türk Halı Sanatı tarihinin gelişimi açısından çok önemli bir konudur. Pazırık halısının dar ve geniş kenarları üzerinde tek başına duran veya birbirleriyle mücadele eden hayvan motiflerinin Büyük Selçuklu halılarında bildiğimiz örneği yoktur. XIV-XV. yüzyıl Beylikler dönemi halılarında işlenip de, Selçuklu halılarında dokunmaması mümkün görülmemektedir. Sembolize edilerek işlenen bu hayvan motifleri Türk-İslam dünyasında, özellikle Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu Sanatında alçı, taş, seramik ve çini üzerinde gördüğümüz karşılıklı, ya da sırt sırta duran veya birbirleriyle mücadele eden hayvan figürlerine benzer. Örneğin, Anadolu'da *Kubadabad Sarayı* (1236-37) kazılarında bulunan çinilerde saydığımız türden çok sayıda örnek vardır. *Denizli Ak Han'ın* taç kapısının yan silmeleri üzerinde, tıpkı Pazırık Halısındaki gibi, üst üste dizilen küçük kareler içine yerleştirilmiş, aslan, grifon gibi hayvan motifleri yer alır. Aksaray-Konya arasındaki *Sultan Hanı'nın* (1226-47) kapalı bölümünün taç kapısında, üst üste yerleştirilmiş benzer hayvan figürleri dikkati çeker. Pazırık halısında gerçekçi şekliyle verilen hayvan motifleri, Anadolu'da İslami anlayışın getirdiği yorumda, üsluplaştırılarak ifade edilmiştir.

Sözünü ettiğimiz Pazırık halısı motifleriyle, Anadolu-Türk halılarında gördüğümüz hayvan figürleri, Türk mitolojisiyle doğrudan ilgilidir. Orta Asya Türk mitolojisinde siren, sfenks gibi hayvanlar nasıl tılsımlı bir yaratık olarak görülüyorsa, günümüz Anadolu halılarında da aynı anlamları ifade etmektedirler.

Beylikler Dönemi ardından gelişen XV-XVI. yüzyıl *Erken dönem Osmanlı halılarında*, özellikle Batı Anadolu Bölgesi'nde, XIV-XV. yüzyıl halı geleneği devam eder. Yine yabancı ressamların tablolarından tanıdığımız ve günümüzde bile, Eskişehir vb. yörelerde örnekleri bulunan söz konusu halılar, teknik ve desen bakımından, birkaç gruba ayrılarak incelenen bu halıların *Uşak ve Bergama*

* Ege Üniversitesi Rektör Yardımcısı ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

a d v e n t u r e o f Anatolian-Turkish Carpets

Prof. Gönül Öney*

The art of Anatolian-Turkish carpet-making goes back several centuries. Turkish carpet making achieved fame - which has continued up to now - with various examples of the Pazırık Kurganı at the feet of the Altın Mountains in Siberia (3th-5th centuries BC).

A carpet, to Turkish People, is an everyday item for which material to make it with is easy to find. With the exception of carpets woven as trousseaux, carpets can be seen on the back of animals and at the entrance of Turkish homes; it is not given much importance as it is regarded as just another piece of household furniture. When a carpet gets old, it is simply replaced by a new one. Hence, the Turks have never been concerned about looking after or preserving carpets. In most regions of Turkey today this attitude still persists.

It is not certain when Westerners began to show interest in Turkish carpets. What was said by Ebu'l Fida, Marco Polo and Ibn-i Batuta have shown that the Turkish carpets which began to appear in the works of several painters from the Renaissance period onwards actually entered in Europe before this period through exporting from Anatolia.

In the history of Turkish carpet-making, the Beylikler Period carpets of the 14th century were identified with the help of the works of Renaissance European painters in which they appeared.

The most important aspect of the Beylikler carpets in regard to Turkish carpet-making is their weaving in west Anatolia and their similarity with the patterns of central Asian-Turkish carpet-making. The tradition of dividing the ground into squares in Pazırık carpets can also be seen in the carpets found in the 9th century at Samarra and in the Fustat (old Cairo) carpets, most of which belong to the Great Seljukian and Anatolian Seljukian period. This characteristic has been evident in Anatolia in every period since the Seljukians, and especially in west Anatolia. Even today the same composition is being used in weavings

popularly known as 'çarklı' or 'elekli' carpets or kilim-rugs (flat weaving covering) which are found in Bergama (Izmir) and Çanakkale. The tradition of dividing the ground into squares in Ayvacık, Ezine (Çanakkale), Dikili and Bergama (Izmir) carpets and flat weaving rugs do not differ from the carpets of the 14th-15th centuries. In this period when the Turks settled in that region, Bergama carpet-making was not known. However, from the beginning of the 16th century Bergama carpets became famous. Today, looking at the existing examples it can be seen that the 16th century Bergama carpet tradition is similar to the 14th-15th century carpets. It is possible that some of the 14th-15th century carpets we know are Bergama carpets. In other words, Bergama carpets begin from the 14th-15th centuries. Çanakkale carpets that have still not been identified, possibly from that period, have been called Bergama carpets due to their resemblance.

Embroidered animal motifs that we have seen in Pazırık carpets in the 14th-15th century Anatolian carpets are very important in terms of the development of Turkish carpet-making. No sample can be seen in the Great Seljukian carpets as to the motifs of animals either standing alone or struggling with one another at the narrow and wide sides of Pazırık carpets. However, it seems impossible that a pattern which was embroidered in the 14th-15th centuries Beylikler Period was not woven on Seljukian carpets. These animal figures embroidered by symbolizing are similar to the figures standing face to face, back to back or struggling with one another that can be seen on plasters, rocks, ceramics and tiles of Great and Anatolian Seljukian art. For example, there are several samples of these in the tiles found in the Kubadabad Palace (1236-37) excavations in Anatolia. On the side of Denizli Ak Han's crown gate, as in the Pazırık carpets, there are animal motifs such as lions and griffons placed in small squares arrayed one on top of another. At the crown gate of the closed part of Sultan Hanı (1226-47) located between Aksaray-Konya, similar animal figures arrayed successively are noticeable. The animal motifs given with their realistic form on the Pazırık carpets are expressed by stylisation with the interpretation of Islamic understanding in Anatolia.

The motifs on the Pazırık carpets mentioned above and the animal figures seen in Anatolian-Turkish carpets are closely and directly related to Turkish mythology. According to Central Asia Turkish mythology, animals such as sirens and sphinxes were considered as magical creatures. They still have the same meaning in today's Anatolian carpets.

In the 15th-16th centuries early Ottoman carpets developed following the Beylikler Period, 14th-15th centuries carpet tradition, especially in west Anatolia. These carpets that we know from the works of foreign painters, and whose samples are still available in some regions such as Eskişehir, resemble the Beylikler Period carpets in terms

* Ege University, Faculty of Letters,
Archeology and Art History Department.

civarında dokundukları sanılmaktadır. İçlerinde, *Transilvanya Bölgesi*'nde buldukları için bu isimle de tanınan örneklerin benzerleri de vardır.

Belki de önceki yüzyıllara göre daha çok sayıda dokunan XVII-XIX. yüzyıl Batı Anadolu Bölgesi halıları bol olarak Avrupa'ya da ihraç edilmiştir. Bildiğimiz kadarıyla Orta ve Doğu Anadolu Bölgesi'nden toplanan halılar sadece Bergama veya Batı Anadolu'daki bir merkezden değil, aynı zamanda Doğu Anadolu'dan, Karadeniz'in kuzeyinden, muhtemelen kara yoluyla, Avrupa'ya ihraç edilmiştir. Bugün Konya, Kayseri, Erzurum, Kars gibi merkezlerde Bergama, Erzurum, Kars çevresinde Ladik halılarının bulunması ve bugün de dokunması bunu göstermektedir.

Batı Anadolu Bölgesi, XIV-XV. yüzyıldan itibaren liman kapısı olduğundan XIX. yüzyıla kadar halıcılık açısından önemini korumuştur. XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin yabancı sermayeye imtiyaz vermesiyle Anadolu halıcılığının kaderi değişmiştir. XVII. yüzyıldan itibaren Batı Anadolu Bölgesi'ne yerleşen, ticaret hayatını eline geçiren, bölgenin madenlerini işletip, demir yolunu döşeyen, mülk edinen azınlıklar bir süre sonra halıcılığa da el atmışlar, bugünününlü halı merkezlerinin de bulunduğu Batı, Orta ve Doğu Anadolu Bölgeleri'nde halılar dokutturup bunları Avrupa'ya ihraç etmişlerdir. İzmir Limanından sevk edildiği için, sonradan "*Smyrna Halıları*" diye tanınan bu halılar yaklaşık 1934 yılına kadar dokunmuştur.

Bu halılar, başlangıçta Türk halkının geleneksel dokumalarıyken, malzeme, renk, desen değişimi gibi nedenlerle, bir süre sonra bu geleneksellik ortadan kalkmış, yerine kimliksiz bir halı grubu ortaya çıkmıştır. Bu bir bakıma Anadolu-Türk Halıcılığının bozulduğu dönemin başlangıcı da olmuştur.

Batılı şirketlerin Batı Anadolu'da halı dokutturmaları, geleneksel Türk halısının malzeme, renk, desen, kalite açısından bozulmasına yol açmış, dönemi ve sonrası için sayılamayacak kadar olumsuz etkiler yapmıştır. Ancak, I. ve II. Dünya Savaşı yıllarında yoksul düşen halkın önemli gelir kaynağı haline gelerek, adeta dokutturulup, İzmir Limanı'na getirilmesi bunu göstermektedir.

Bugün Anadolu halılarının dokunduğu merkezler Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemi halılarının da dokunduğu yerlerdir. Geleneksel usüllerle halı ve düz dokuma yaygılarının dokunduğu bu merkezlerin pekçoğu dünyadaki gelişmelerden habersiz, kendi dokumacılık dünyası içinde dokuma yapmaya devam etmektedir. Bir kısmında ise, adeta azınlıkların XIX. yüzyılda yaptıkları usüllerle, ısmarlama halılar dokutturulmaktadır.

Arzu edilen, bilimsel usüllerle halı dokutturmaktır. Bugün Anadolu'nun pekçok yerinde kooperatifler kurup, bilimsellik adına, gelenek, görenek, yöre, malzeme, kalite, desen, boya özellikleri göz ardı edilerek, her tür dokumayı yapmak, yakın geçmişteki gibi, Çanakkale halısının Bergama'da, Kula motifini Çanakkale'de dokutturmak, miki fare, dalmaçalı halı desenleri üretmek bilimsellik değildir.

Son yıllarda daha çok para getirdiği için sadece halıcılık adına kooperatifler kurulup, hah

dokutturulmaktadır. Düz dokuma yaygılar da (kilim, cicim, sili, sumak) bizim dokumalarımızdır. Para kazanmak uğruna bunları gözardı etmek yanlıştır. İkisini aynı kültürün ürünü olarak görmek, değerlendirmek gerekir.

Anadolu-Türk Halıcılığının en önemli sorunlarından biri de korunmadır. Düz dokuma yaygı ve halı dokumayı gelenekselleştiren Türk insanının gelenek, görenek ve inançları sonucu, geçmişten beri camilerimiz birer halı deposu gibidir. Günümüzde, çalınıp çırpılsa bile, her biri bir müze dolduracak kadar zengin olan camilerdeki bu halıların çok iyi korunması gerekir.

Halkın camiye serdiği halı ve kilime sahip çıkması, bu benim malımdır diye koruması, hatta iyi bakılmıyor, tekrar evime götüreceğim demesi gelenekler açısından mümkün değildir. Bir cenaze namazı ardından, ölen kişinin hayrına camiye bağışladığı halı veya düz dokuma yaygı artı o caminin malıdır. Bu bir bakıma, geleneklerin getirdiği bir vakıftır. Halı veya kilim artık caminin vakıf malıdır. Buna sahip çıkmak, korumak ve gözetmek cami sorumlusunun, cami imamının, oradaki mülki amirin görevidir. İmamı ve mülki amiri görevlendiren Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın bu konuya sahip çıkması gereklidir. Halkın bozulmasında ve korunmasında kendi gelenekleri içinde yaşayan halkı sorumlu tutmak doğru değildir. O görevini yapmıştır. Devletin görevlendirdiği, devlet malını korumakla yükümlü cami imamının, mülki amirin bilinçli olması gerekir. Bu da eğitimle mümkündür. Bu bilinç ortaöğretimde ve gerektiği yerde yükseköğretimde verilmelidir. Bu da ancak Sanat Tarihini öğretmekle mümkündür. Kendi sanatını, kendi kültürünü çocuğuna öğretmek istemeyen bir eğitim zihniyetiyle bu başarılamaz. Sanat Tarihi dersi ortaöğretimde seçmeli hale getirilirse, müfredattan kaldırılırsa, övünerek söz ettiğimiz halı ve düz dokuma yaygılarımızı, dolayısıyla kültürümüzü güve de yer, hırsız da çalar.

Bugün Anadolu'da hangi camiye giderseniz gidiniz eski halı ve düz dokuma yaygıların kaldırılıp, yerine yeşil veya kırmızı renkli, fabrika halılarının döşendiğini görürsünüz. Eski halılar ya atılmıştır ya da yeni fabrika halılarının altına serilmiştir. Çünkü böylesi cami görevlisinin daha çok işine gelmektedir. Cami hem güzel görünecek, hem de süpürme, temizleme gibi işlerden kurtulacaktır. Kültür mirası halı ve düz dokuma yaygılar da bir köşede çürümeye terkedilecektir.

Halı ve düz dokuma yaygıların yapıldığı her il ve ilçede etnoğrafya müzelerinin açılması, yöre halı ve düz dokuma yaygılarının sergilenmesi, mümkünse örneklerinin saklanması, gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Biz, gelenekler sayesinde de olsa, camilerdeki halıların korunduğu, günümüze kadar gelebildiği bir dönemde yaşadık. Bundan sonraki kuşakların bu şansı da yoktur. O zaman tez elden yöresel müzeler açılmalıdır görüşüdeyiz. Kültür Bakanlığı'nın ve yerel yönetimlerin çabası ve koordinasyonu ile bu konudaki imkânsızlıklar aşılabılır.

Bu sorunları, daha fazla zaman geçirmeden, eldeki son örnekler de kaybolmadan, tez elden çözülmesi, Türk

of technique and pattern. It has been assumed that these carpets were woven around Uşak and Bergama, as researched by art historians by dividing them into several groups. Among them, there were carpets similar to samples carrying the name of their region: Transylvania.

The 16th-19th centuries west Anatolian carpets that were possibly woven in greater numbers compared to previous centuries were mostly exported to Europe. As far as is known, the carpets collected from central and eastern Anatolia were exported to Europe not only from Bergama and other centres in western Anatolia but also from eastern Anatolia and the north of the Black Sea possibly by overland. Today the existence and weaving of Bergama and Ladik carpets in Konya, Kayseri, Erzurum, and Kars bears testimony to this.

Because Western Anatolia has been a harbour gate since the 14th-15th centuries, it conserved its importance in terms of carpet-making until the 19th century. In the 19th century, with the Ottoman Empire giving privileges to foreign capital, the fate of Anatolian carpet-making changed. Beginning from the 18th century, minorities took control of commercial life, ran the mines of the region, installed railways and owned property. They also laid their hands upon the carpet-making and exported the carpets woven in western, central and eastern Anatolia (where today's carpet-making centres are located) to Europe. These carpets, named "Smyrna Carpets", due to their being exported from İzmir harbour, were woven until 1934. These carpets were, at the beginning, the traditional weavings of Turkish people. However, later on, due to the changes in materials, colours and patterns this traditional identity was lost and these carpets lost their unity. This point, in a way, was the beginning of a period in which Anatolian-Turkish carpet-making deteriorated.

Western firms weaving carpets in west Anatolia led to a deterioration of traditional Turkish carpets in terms of material, colour, pattern and quality, which had its negative effect also on the future of the sector. However, during World War I and II, carpet-making came to the help of Turkish people in poverty and became an important income-generating source. For example, in a week 50 camels loaded with carpets were brought to İzmir harbour for exporting just from Gördes.

Today's centres of carpet-weaving are the places where Seljukian, Beylikler and Ottoman carpets were woven. Most of these centres, in which carpets and rugs are woven with traditional methods, are woven within their own world unconscious of the developments in the outside world. In some of these centres, custom-made carpets are being woven with the methods that the minorities applied in the 19th century. What is expected is carpet-weaving with scientific methods. It is not scientific to establish co-operatives in Anatolia where, in the name of science, every kind of weaving is held regardless of traditions, regions, materials, quality, pattern and dyeing features; it is not scientific, as has happened recently, to have Çanakkale carpets woven following Bergama or Kula patterns in Çanakkale or to produce "Mickey mouse" and "Dalmatians" patterns for carpets.

In recent years, carpet-making co-operatives have been established for generating more income. Flat weaving textiles (kilim, cicim, zili, sumak) are also our weavings. It is not right to disregard those just for earning more money. It is necessary to consider both of them as the product of the same culture.

One of the most important problems of Anatolian-Turkish carpet-making is conservation. As the product of traditions and beliefs of the Turkish people who traditionalise carpets and flat weavings, our mosques have served as carpet reserves for centuries. It is necessary to conserve those carpets in the mosques of which the contents of each are rich enough to fill a museum.

It is not possible, according to tradition, for the public to own, conserve or to reclaim the carpets or kilims that they donated to the mosque. Following a funeral, the carpet of flat weaving that the dead left to the mosque is then the property of this mosque. It is, in a way, a foundation coming from tradition. This carpet or kilim is the property of the mosque foundation. Conservation of this property is the responsibility of the official, imam or civil administrator of the mosque. The Ministry of Home Affairs and the Religious Affairs Department of the Prime Ministry, which assigns the imam and the civil administrator, should stand as the protector to these properties. It is not just to hold the people living in their own traditions responsible for the defects or conservation of the carpet. The people have fulfilled their responsibility. The imam and the civil administrator who are appointed by the Government as responsible for the conservation of public property should be aware of their responsibilities, which can only be provided by training. This awareness should be provided at secondary education level, and if necessary, at university level. This is only possible by providing History of Art courses. This cannot be achieved with an educational attitude unwilling to teach its own art and culture to its children. If the History of Art courses are removed from the curricula or become an optional course, our carpets and flat weaving that we have proudly talked of, will be lost to our culture.

Today, whichever mosque you visit, you will see that green or red factory carpets have replaced the old carpets and flat weavings. These old carpets have been either thrown out or put under these factory carpets. A mosque official will prefer this because the mosque will look better and he will also free himself from chore of cleaning the mosque. Hence, our cultural inheritance will be lost.

It is necessary to establish ethnography museums, to exhibit the regional carpets and flat weavings and, if possible, to keep and transfer the pattern samples to next generations in every province and sub-province where carpet and flat weavings are produced. With the help of our traditions, we have lived in a period in which the carpets and flat weavings in the mosques are protected. The next generations will not have this chance. Therefore, we propose the establishment of regional museums. Difficulties can be overcome by the efforts and co-ordination of the local administrations and the Ministry of Culture.

It is necessary to solve these problems without losing

Sanatı, Türk kültürü bilincinin yerleştirilmesi gerekir. Bu da ancak eğitimle mümkündür. Bunu halka ulaştırmanın en yaygın yolu da yayındır. Biz de, Türk Halı Sanatına duyulan ilgi çok yenidir. Daha otuz yıl öncesine kadar halı ve düz dokuma yaygılarımız üniversitelerimizde bir bilim dalı olarak okutulmuyordu. Türk halı ve düz dokuma yaygıları hakkında *Sümerbank Mensucat Dergisi* gibi, bazı meslek dergileri dışında konuyla doğrudan ilgili, ciddi bir yayın yoktu.

Bu kadar ünlü bir dokumacılık geleneğine sahip ülkemizde ilk kez *Arış Dergisi*'nin konuya sahip çıkması, Türk kültürü adına çok önemlidir. Kültürüne sahip çıkmak istemeyen, sanat tarihi dersini, sanat tarihi öğretmenliğini kaldıran Milli Eğitim Bakanlığı'nın bundan örnek alması gerekir.

Türk Halı Sanatının ülkemizdeki sorunları dışında, yabancı ülkelerde halıcılığımızın tanıtılması da ayrı bir önem taşımaktadır. Bugün dünya halı piyasasında Türkiye'nin önemli bir yeri vardır ama, istenilen seviyede değildir. İran, Afganistan, Hindistan gibi halıcılığıyla ünlü ülkeler yanında, Türkiye'nin ticaret hacmi onlardan daha ileri değildir.

Arış Dergisi, Türk Halıcılığının dünya piyasasında tanınması, kendine yer bulması açısından da faydalar sağlayacaktır. İnsanlar, dünyanın neresinde olursa olsun, güven aramakta, bilimsel metodlarla yapılan tanıtımlara inanmaktadır. Türk halı ve düz dokuma yaygılarının bilimsel yollarla yapılacak tanıtımında, eminiz bu dergiye çok iş düşecektir.

Sonuç olarak söylemek gerekirse; Türk Halı Sanatı, yaşadığı değişik coğrafi ortamlar ve geçirdiği uzun serüvene rağmen yaklaşık iki yüzyıldan bu yana kendisini yeniden kanıtlama çabasındadır. Özellikle Batılı sanat tarihçilerinin halıya duydukları sevgi sonucu, bir sanat olarak görülmüş ve bilim dalı olarak kabul edilmiştir. Bizde ise kendi dokuduğunun farkında olmayan Anadolu insanı yaptıklarını ifade edememiş, bilim adamlarımız da bu güzelliği çok geç farketmişlerdir. Yaşatmak, geliştirmek bizim elimizdedir. Yeter ki özünü bozmayalım, Türk kültürünün bir parçası olarak koruyalım. ❶

any more time and without losing existing samples, and to make the Turkish people aware of their art and culture, which is only feasible by training. The most feasible way of raising the level of awareness of the public is through publications. In Turkey, the interest in the art of carpet-making is very recent. Up to last thirty years ago, at university courses on carpets and flat weavings were not given. Also there was no serious publication directly related to Turkish carpets and flat weavings excluding some vocational magazines such as *Sümerbank Mensucat*.

The promotion of the art of carpet-making by *Arış* for the first time in a country such as Turkey which has a famous weaving tradition, has great importance for Turkish culture. The Ministry of Education, that does not wish to look after its culture and wishes to remove the History of Art courses and its teachers, should learn its lesson from this initiative.

Apart from the problems of the art of carpet-making in our country, the introduction of our carpet-making tradition abroad is also of importance. Turkey, today, has its place in the world's carpet-making market, but it is not the level which it deserves. Turkey's trade margin is not bigger than such countries as Iran, Afghanistan and India.

Arış will provide various opportunities so that Turkish carpet-making is acknowledged in the world market. People, wherever they live, do believe in innovations brought about by scientific methods. This publication will have its place in the introduction of Turkish carpets and flat weavings by scientific methods.

Consequently, the art of Turkish carpet-making has been struggling to affirm itself for the last two centuries in spite of the various geographical environments and long adventures it has experienced. It has been considered a work of art and a scientific branch as a result of the commitment of western historians especially. However, Anatolian people who could not realise what they were weaving have not been able to express their works and our scientists have become aware of this beauty quite late. Reviving and developing the art of Turkish carpet-making is in our hands as well as its conservation as a part of Turkish culture. ❶